

ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศ¹

บดีนทร์ เมฆานวกุล²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจว่า งานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศโดยทั่วไปนั้น เป็นงานที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการกิจการสำรวจอวกาศ ผ่านอุปกรณ์ทางอวกาศที่ใช้เพื่อการตรวจสอบ ค้นคว้าและบันทึกข้อมูลจากอวกาศ ไม่ว่าจะเป็นภารกิจด้านอวกาศภายนอก อาทิเช่น การสำรวจดวงดาว หรือสังเกตการณ์เหตุการณ์ต่างๆภายนอกชั้นบรรยากาศของโลก หรือการภารกิจภายในชั้นบรรยากาศของโลก อาทิเช่น การติดต่อสื่อสาร กระจายสัญญาณ การนำทางและการตรวจสอบตำแหน่ง หรือการตรวจสอบและบันทึกข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น ลักษณะของงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีทางอวกาศโดยภาพรวม จึงมีลักษณะเหมือนกับงานที่เกิดขึ้นจากจากดาวเทียมสำรวจระยะไกล ซึ่งเป็นหนึ่งในวัตถุอวกาศที่ใช้เทคโนโลยีทางอวกาศในการสำรวจและบันทึกข้อมูลบนอวกาศ

จากการศึกษาระเบียบการสำรวจระยะไกลของโลกจากนอกอวกาศที่ออกโดยองค์การสหประชาชาติ เห็นได้ว่า มติสมัชชาสหประชาชาติดังกล่าว ได้แบ่งประเภทของข้อมูลที่เกิดขึ้นจากดาวเทียมสำรวจระยะไกลตามลักษณะของข้อมูล ออกเป็น 3 ประเภท อันสรุปได้ดังนี้ “ข้อมูลหลัก” หมายถึง ข้อมูลดิบที่ถูกบันทึกด้วยระบบคอมพิวเตอร์ของวัตถุอวกาศอันเป็นข้อมูลแรกเริ่ม อันอาจเรียกได้ว่าเป็นข้อมูลปฐมภูมิ “ข้อมูลประมวลผล” หมายถึง ข้อมูลที่เกิดจากการนำข้อมูลดิบมาถอดรหัสและทำการประมวล รวบรวม คัดแยกต่างๆ เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจในข้อมูลที่ได้รับโดยผู้ประมวลผล และ “ข้อมูลวิเคราะห์” หมายถึง ข้อมูลที่เกิดจากการนำข้อมูลประมวลผลมาต่อ ยอดโดยนำข้อมูลอื่นมาวิเคราะห์เพิ่มเติม

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ข้อมูลต่างๆที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศดังกล่าว เป็นข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะ ผู้ศึกษาจึงพบปัญหาซึ่งกฎหมายไทยในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดไว้อย่างชัดเจนอยู่หลายประการ อันอาจส่งผลให้เจ้าของเทคโนโลยีอวกาศหรือผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าวไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นธรรม ผู้ศึกษาสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิต และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต(ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณางานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยี
อวกาศ

งานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศในส่วนของข้อมูลหลักที่เป็นข้อมูลเชิงตัวเลขนั้น เป็นข้อมูลที่ได้จากการรับจากสัญญาณที่ส่งไปหรือกลับ ของเครื่องตรวจจับภายในวัตถุอวกาศเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของตัวเลขที่เข้ารหัส แม้ว่าข้อมูลตัวเลขดังกล่าว จะมีลักษณะที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์ ไม่สามารถทำความเข้าใจได้โดยทันที แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับงานประเภทโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้วนั้น น่าสังเกตว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นคำสั่งหรือสิ่งอื่นใดที่นำไปใช้กับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำงาน โดยที่ตัวคำสั่งหรือรหัสของภาษาคอมพิวเตอร์นั้นหากไม่ผ่านคอมพิวเตอร์จะไม่สามารถทำความเข้าใจได้ แต่คำสั่งหรือภาษาคอมพิวเตอร์ดังกล่าว ก็ยังได้รับความคุ้มครองว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ดังนั้น แม้ว่าข้อมูลหลักที่เป็นข้อมูลเชิงตัวเลขนั้นจะไม่ใช่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เนื่องจากไม่ได้มีลักษณะเป็นชุดคำสั่งที่ทำให้คอมพิวเตอร์ทำงาน แต่หากผ่านกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ ข้อมูลหลักจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่นำไปสู่ข้อมูลที่สามารถรับรู้และทำความเข้าใจได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ข้อมูลทั้งสองประเภทอาจมีลักษณะพื้นฐานที่ค่อนข้างคล้ายกัน สมควรได้รับการพิจารณาให้อยู่ในงานประเภทหนึ่งประเภทใดอันเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

ในกรณีของข้อมูลหลักในส่วนที่เป็นข้อมูลรูปภาพ เป็นข้อมูลที่เกิดจากการสะท้อนแสงของวัตถุที่ตกกระทบเข้ามายังเซนเซอร์เพื่อบันทึกภาพ หรือเกิดขึ้นจากการสะท้อนคลื่นพลังงานไปยังวัตถุแล้วรับคลื่นดังกล่าวกลับมายังเซนเซอร์ภายในเครื่องชีวิตโครงสร้างของวัตถุ จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงพบว่า ข้อมูลหลักในส่วนที่เป็นข้อมูลรูปภาพนั้น มีหลักการที่คล้ายคลึงกับกล้องถ่ายภาพ จึงสมควรจัดอยู่ในงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทของงานภาพถ่าย ทั้งนี้หากเป็นข้อมูลรูปภาพของภาพถ่ายเชิงภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะประกอบกันเป็นแผนที่ กรณีจะมีลักษณะเป็นงานประเภทภาพประกอบและแผนที่ ซึ่งล้วนแล้วแต่ถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเภทของงานศิลปกรรมทั้งสิ้น

ในส่วน of ข้อมูลประมวลผลและข้อมูลวิเคราะห์นั้น ข้อมูลประมวลผล คือ ข้อมูลที่เกิดจากการประมวลผลข้อมูลหลักหรือข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่สามารถทำความเข้าใจได้ทันที ส่วนข้อมูลวิเคราะห์ คือ ข้อมูลที่เกิดจากการนำข้อมูลประมวลผลมาวิเคราะห์อย่างการบูรณาการ โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นมาวิเคราะห์ประกอบด้วย ก่อให้เกิดเป็นชุดข้อมูลใหม่ จากข้อเท็จจริงดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงพบว่า ข้อมูลประมวลผลและข้อมูลวิเคราะห์ ล้วนเป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผ่านความรู้วิริยะอุตสาหะใฝ่องค์ความรู้ที่มีของผู้ประมวลผลหรือผู้วิเคราะห์แล้วแต่กรณี จึงสมควรจัดอยู่ในงานประเภทหนึ่งประเภทใดของงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยให้เป็นไปตามลักษณะของข้อมูลนั้นๆ เช่น ข้อมูลประมวลผลในเชิงรูปภาพ ก็จัดเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเภทของงาน

ภาพถ่าย ภาพประกอบ ข้อมูลวิเคราะห์ในรูปของบทความ หรือสรุปผลการสำรวจต่างๆ ก็จัดเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเภทของงานวรรณกรรม

ดังนั้น จากข้อเท็จจริงทั้งหลายข้างต้น กรณีจึงยังอาจพอที่จะตีความตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ได้ว่า งานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศทั้ง 3 ประเภท อันได้แก่ ข้อมูลหลัก ข้อมูลประมวลผลและข้อมูลวิเคราะห์ สมควรได้รับการพิจารณาให้เป็นงานที่จัดอยู่ในงานประเภทใดประเภทหนึ่งของงานอันมีลิขสิทธิ์ อันอาจได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

ประเด็นที่สอง ปัญหาการพิจารณาเงื่อนไขการได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศ

จากการพิจารณาพบว่า แม้งานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศทั้ง 3 ประเภท จะสมควรได้รับการพิจารณาให้เป็นงานที่จัดอยู่ในงานประเภทใดประเภทหนึ่งของงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สร้างผลงานดังกล่าวจะต้องเป็นผู้สร้างสรรค์ที่เข้าเงื่อนไขความคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างครบถ้วนเท่านั้นจึงจะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 8 จะพบว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ได้กำหนดสิทธิให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น และตามมาตรา 4 กำหนดว่า “ผู้สร้างสรรค์” หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ จึงเห็นได้ว่า บุคคลใดจะเป็นผู้สร้างสรรค์อันจะมีลิขสิทธิ์ในงานของตนได้นั้น บุคคลนั้นต้องเป็นผู้สร้างหรือก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์ขึ้น กล่าวคือ งานดังกล่าวต้องมีได้เกิดจากการลอกเลียนผลงานของผู้อื่น นั่นเอง นอกจากนี้ การเป็นผู้สร้างสรรค์นั้น ต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้งสิ้น 3 ประการ กล่าวคือ ต้องมีการสร้างงานสร้างสรรค์ขึ้นโดยผ่านการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea) ซึ่งงานดังกล่าวต้องเกิดจากความคิดริเริ่มด้วยตัวเอง (Originality) และผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ความวิริยะความอุตสาหะในการสร้างสรรค์งานนั้นขึ้นมา (Creative Effort)

จากข้อเท็จจริงในการสร้างงานประเภทข้อมูลหลัก ผู้ศึกษาพบว่า ข้อมูลหลัก เกิดขึ้นจากการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ภายในวัตถุอวกาศผ่านการป้อนคำสั่งของนักอวกาศผู้ควบคุมวัตถุอวกาศ โดยนักอวกาศจะเป็นผู้ระบุพิกัด ตำแหน่ง หรือขอบเขตของการตรวจสอบ เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าว นักอวกาศจึงไม่ได้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างข้อมูลหลักอย่างเพียงพอ ไม่มีการใส่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใดๆเข้าไปในผลงาน กล่าวคือ ปราศจากความคิดริเริ่มด้วยตนเอง (Originality) ทั้งยังไม่มีอำนาจในการกำหนดข้อมูลที่จะเกิดขึ้นให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ มีเพียงแค่การระบุพิกัดเท่านั้น ไม่ได้มีความวิริยะอุตสาหะ (Creative Effort) เพียงพอที่จะถือได้ว่านักอวกาศมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ข้อมูลหลักนั้นเลย นักอวกาศจึงไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในการเป็นผู้สร้างสรรค์ อันจะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

สำหรับกรณีของการสร้างงานประเภทข้อมูลประมวลผล ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้อมูลประมวลผล เกิดจากการประมวลผลข้อมูลหลักหรือข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ และต้องมีการรวบรวมหรือคัดแยกข้อมูล เพื่อให้เกิดเป็นข้อมูลที่สามารถทำความเข้าใจได้ ทั้งนี้ แม้ว่าการประมวลผลดังกล่าว อาจจำเป็นต้องใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเป็น โปรแกรมมาตรฐานในการช่วยแปลงข้อมูลร่วมอยู่ด้วย แต่เมื่อเทียบสัดส่วนของการมีส่วนร่วมสร้างสรรค์งานระหว่างระบบคอมพิวเตอร์กับการกระทำของผู้ประมวลผล กรณีเห็นว่า ผู้ประมวลผลมีส่วนของการสร้างสรรค์ผลงานมากกว่าระบบคอมพิวเตอร์ ผู้ประมวลผลจึงเป็นผู้สร้างสรรค์ข้อมูลประมวลผล ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

สำหรับกรณีของการสร้างงานประเภทข้อมูลวิเคราะห์ ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้อมูลวิเคราะห์ เป็นข้อมูลที่เกิดจากการนำข้อมูลประมวลผลและข้อมูลอื่นๆภายนอกมาบูรณาการเพิ่มเติม โดยใช้ทักษะและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้วิเคราะห์จึงถึงได้ว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ในข้อมูลวิเคราะห์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 นอกจากนี้ ข้อมูลวิเคราะห์นั้น ยังมีลักษณะเป็นการจัดทำงานชิ้นใหม่ กล่าวคือ ผู้วิเคราะห์ต้องนำข้อมูลอื่นนอกเหนือจากข้อมูลประมวลผลมาใช้วิเคราะห์เพิ่มเติม กรณีจึงไม่ถือเป็นการดัดแปลงข้อมูลประมวลผล ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 มาตรา 11 ผู้วิเคราะห์ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากเจ้าของข้อมูลประมวลผลก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลแต่อย่างใด

ดังนั้น จากการพิจารณาพบว่า นักอวกาศผู้ป้อนคำสั่งในระบบคอมพิวเตอร์ไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในการเป็นผู้สร้างสรรค์ข้อมูลหลัก ไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์อื่นจะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ในขณะที่ผู้ประมวลผลและผู้วิเคราะห์ถือเป็นผู้สร้างสรรค์ข้อมูลประมวลผลและข้อมูลวิเคราะห์ ได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

ประเด็นที่สาม ปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างเทคโนโลยีอวกาศ

จากการพิจารณาพบว่า ข้อมูลหลักหรือข้อมูลปฐมภูมินั้น ยังเป็นงานที่ปราศจากผู้สร้างสรรค์อยู่ เนื่องจากข้อมูลหลัก เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากตัวของระบบคอมพิวเตอร์ของวัตถุอวกาศ ผ่านการออกคำสั่งเบื้องต้นของนักอวกาศในการกำหนดพิกัด หรือตำแหน่งของวัตถุที่จะตรวจสอบเท่านั้น กล่าวคือ มนุษย์ไม่มีส่วนร่วมในการใส่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลงไปในข้อมูลหลักแต่อย่างใด และไม่มีทางทราบได้ว่าข้อมูลหลักที่ปรากฏจะปรากฏออกมาในลักษณะใด ทั้งนี้ วิศวกรผู้สร้างวัตถุอวกาศก็เป็นเพียงผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ภายในวัตถุอวกาศเท่านั้น ไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์ข้อมูลหลักอื่นจะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 แต่อย่างใด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า อาจเกิดปัญหาในการคุ้มครองข้อมูลหลักผ่านกฎหมายลิขสิทธิ์ เนื่องจากท้ายที่สุดแล้วข้อมูลหลักอาจเป็นงานที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่เหตุใดก็เหตุหนึ่ง และแม้ว่าผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ภายในเทคโนโลยีอวกาศ จะมีความใกล้ชิดที่สุดในการก่อให้เกิดเป็นข้อมูลหลัก ผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ภายในวัตถุอวกาศ ผู้สร้างก็ไม่อาจได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ผลงานที่เกิดขึ้น

จากเทคโนโลยีอวกาศแต่อย่างใด เนื่องจาก วิศวกรหรือโปรแกรมเมอร์ผู้สร้างเทคโนโลยีอวกาศหรือระบบคอมพิวเตอร์ของวัตถุอวกาศ เป็นผู้สร้างสรรค์งาน โปรแกรมคอมพิวเตอร์เท่านั้น ผลลัพธ์ของการสร้างสรรค์งานคือตัวโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่ใช่ตัวข้อมูลหลัก หากจะพิจารณาให้เห็นภาพ ผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างเช่น โปรแกรมเมอร์ท่านหนึ่งเป็นผู้คิดค้นปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งสามารถประพันธ์เพลงใดๆ ขึ้นได้จากฐานข้อมูลเพลงและทฤษฎีเพลงจากทั่วทุกมุมโลก ก่อให้เกิดเพลงที่ไพเราะที่สุดในโลก อันเป็นงานดนตรีกรรม โดยที่โปรแกรมเมอร์ท่านนั้น ไม่สามารถเล่นดนตรีหรือร้องเพลงได้เลยเสียด้วยซ้ำ โปรแกรมเมอร์ท่านนั้น ย่อมเป็นไปได้อย่างยิ่งที่จะสมควรได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ อันเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่กฎหมายออกให้เพื่อคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ กรณียังอาจเปรียบเทียบกับโรงเรียนสอนวาดรูป หากครูสอนวาดรูป ไม่ได้ลิขสิทธิ์ในผลงานที่นักเรียนของตนวาดขึ้นใด โปรแกรมเมอร์ก็ย่อมไม่อาจได้ลิขสิทธิ์ในผลงานที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ประมวลผลจากข้อมูลที่ตนป้อนขึ้นนั้น กรณีไม่ใช่การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ แต่เป็นการสร้างเทคโนโลยีที่สร้างงานสร้างสรรค์ได้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้ กรณีไม่ได้เกี่ยวข้องกับว่า หุ่นยนต์หรือระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวจะมีสภาพบุคคลหรือไม่อย่างไร สิ่งที่สำคัญยิ่งคือ โปรแกรมเมอร์หรือวิศวกรผู้นั้น ได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์งาน และใส่ความคิดสร้างสรรค์อันสมควรได้ชื่อว่าเป็นผู้สร้างสรรค์หรือไม่ต่างหาก

แต่อย่างไรก็ดี ข้อมูลหลักหรือข้อมูลปฐมภูมิอันเกิดจากระบบคอมพิวเตอร์นี้ เป็นข้อมูลปฐมภูมิซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลสำคัญต่างๆมากมายที่เกิดขึ้นจากการตรวจสอบวัตถุต่างๆทั้งในอวกาศและบนโลก ดังนั้น ข้อมูลหลักจึงเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างยิ่ง และอาจมีราคาสูง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้สร้างวัตถุอวกาศที่ได้ลงทุน ลงแรงในการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีทางอวกาศ อันเป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และเพื่อป้องกันการขาดแรงจูงใจในการสำรวจอวกาศ แสวงหาข้อมูล และสร้างเทคโนโลยีทางอวกาศอันเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติ จึงน่าพิจารณาว่า ผู้สร้างวัตถุอวกาศอาจได้รับความคุ้มครองในงานข้อมูลหลักตามกฎหมายได้อีกได้บ้าง จึงควรมีบทบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลลักษณะดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิในงานที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีอวกาศ ผู้ศึกษาเห็นว่า มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.) บทนิยาม มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่บัญญัติว่า “ผู้สร้างสรรค์ หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงาน สร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้” เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึง คุณสมบัติของการเป็นผู้สร้างสรรค์ที่จะได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ ซึ่งในปัจจุบันงานสร้างสรรค์นั้นสามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายวิธีมาก แม้กระทั่งเทคโนโลยีอวกาศก็สามารถก่อให้เกิดงานที่มีลักษณะเป็นงานสร้างสรรค์ได้ โดยอาศัยความสามารถในการประมวลผลของระบบคอมพิวเตอร์หรือปัญญาประดิษฐ์ใดๆ ได้ อันอาจยากต่อการวิเคราะห์ถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องของมนุษย์

ว่ามีบทบาทอย่างไรต่องานสร้างสรรค์นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า สมควรเพิ่มเติมคำนิยามคำว่า “ผู้สร้างสรรค์” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยวางหลักเงื่อนไขของการเป็นผู้สร้างสรรค์ลงไปด้วย โดยมีข้อความดังนี้

“ผู้สร้างสรรค์ หมายความว่า ผู้ทำหรือก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยอาศัยความคิดริเริ่มด้วยตัวเอง และได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะอันสมควรในการสร้างสรรค์ดังกล่าว”

2.) แม้ข้อมูลหลักหรือข้อมูลปฐมภูมิ จะมีใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ อันเป็นงานที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่หากพิจารณาถึงรูปแบบของภาษาคอมพิวเตอร์และการเข้ารหัสเชิงตัวเลขต่างๆ จะเห็นว่าผลลัพธ์ของข้อมูลดังกล่าว ก่อให้เกิดข้อมูลที่สามารถเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือเป็นข้อมูลสำคัญซึ่งอาจมีราคาได้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า สมควรมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลหลักหรือข้อมูลปฐมภูมิ โดยออกเป็น “พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์โดยระบบคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ...” เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์อันก่อให้เกิดข้อมูลปฐมภูมิ โดยจะบัญญัติครอบคลุมไปถึงข้อมูลทุกรูปแบบที่มีลักษณะเดียวกันกับข้อมูลปฐมภูมิด้วย กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์โดยระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกิดจากเทคโนโลยีทางอวกาศเพียงเท่านั้น แต่ให้หมายความรวมถึงข้อมูลทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของระบบคอมพิวเตอร์อันก่อให้เกิดงานข้อมูลในเชิงตัวเลขทั้งที่เข้ารหัสและไม่ได้เข้ารหัส ตัวอักษร รูปภาพ กราฟ ลายเส้น รวมทั้งงานที่ปรากฏมาในลักษณะใดๆก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นศิลปกรรม ดนตรีกรรม หรืองานประเภทอื่นๆ หากเป็นงานที่เกิดจากระบบคอมพิวเตอร์ ผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา คนเดียวหรือหลายคน หรือนิติบุคคล ย่อมได้รับความคุ้มครองสิทธิ มีกรรมสิทธิ์พิเศษในพระราชบัญญัตินี้ อาทิเช่น สิทธิในการอ้างความเป็นผู้ก่อให้เกิดข้อมูลดังกล่าว สามารถเรียกร้องให้ชื่อของตนปรากฏลงในทุกที่ที่ข้อมูลดังกล่าวถูกใช้งาน สิทธิหวงห้ามมิให้บุคคลใดกล่าวอ้างว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานนั้น รวมถึงสิทธิในการป้องกันการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลดังกล่าว โดยปราศจากการขออนุญาตโดยชัดแจ้งกับผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ดังกล่าวก่อน ในขณะเดียวกัน เมื่อมีการให้สิทธิแก่ผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ ในฐานะที่เป็นผู้ก่อให้เกิดข้อมูลดังกล่าวแล้ว กรณีจำเป็นต้องมีการควบคุมการกระทำของผู้สร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยเช่นกัน อาทิเช่น กำหนดข้อรับผิดหรือบทลงโทษสำหรับผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์ที่สร้างระบบคอมพิวเตอร์ใดๆ ให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดหรือรบกวนสิทธิตามธรรมชาติของผู้อื่น ยกตัวอย่างในเชิงของเทคโนโลยีอวกาศ เช่น ผู้สร้างกล้องสำรวจทางอวกาศระยะไกล หากต้องสำรวจพื้นผิวโลก ห้ามสำรวจไปยังอาคารบ้านเรือนหรือสถานที่ส่วนบุคคลโดยเฉพาะเจาะจง หรือในประการใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหาย หรือเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลใด เป็นต้น อันเป็นการบัญญัติกำหนดให้ผู้สร้างระบบคอมพิวเตอร์สร้างระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการทางศีลธรรม ไม่ละเมิดสิทธิบุคคลใด นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555.

จตุรงค์ ถิระวัฒน์. กฎหมายอวกาศ หลักทั่วไปและปัญหาในทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2533.

บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน. ปรับปรุงโดย ไพโรจน์ วายุภาพ. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร: สยามพับลิชชิ่ง, 2557.

ปริญญา ศีผดุง. คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2546.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร เรืองรอง. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และคอมพิวเตอร์เพื่องานอาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ จำกัด, 2550.